

Säädöskielestä ja säädöskielen ohjeista

18.5.2018

Säädöskielen huoltoja 1970-luvulta lähtien

Valtioneuvoston päätös 497/1982:

Säädökset, suunnittelu- ja päätösasiakirjat, viranomaisten antamat ohjeet sekä yksityisille tarkoitettut asiakirjat on kirjoitettava siten, että niiden sisältö on vaikeuksitta ymmärrettävissä ja olennaiset kohdat sekä tärkeimmät perustelut helposti havaittavissa.

Säädösvalmistelukoulutuksessa kiinnitetään erityistä huomiota valmistelijain kykyyn kirjoittaa hyvää säädöskieltä.

Säädöskielen huoltoa 1970-luvulta lähtien

Hallintolaki (434/2003):

9 §

Hyvän kielenkäytön vaatimus

Viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä.

Hyvän virkakielen toimintaohjelma 2014:

2.2.7 Kotimaisten kielten keskus kokoaa verkkosivuilleen säädöstekstien esimerkkejä, jotka täydentävät Lainkirjoittajan opasta ja havainnollistavat sen ohjetta yleisesti ymmärrettävän säädöskielen kirjoittamisesta.

Säädöskielen ohjesivut

Säädöskielen ohjeita

- sisältävät esimerkkejä asiallisesta, selkeästä ja ymmärrettävästä säädöskielestä
- havainnollistavat hallintolain hyvän kielen vaatimusta
- on tarkoitettu avuksi lainvalmistelijoille
- tehdään OM:n laintarkastajien avustuksella.

Säädöskielen ohjesivut

- 10 esittelysivua ymmärtämistä edistävistä ja heikentävistä kielen piirteistä + lisäesimerkkisivut
- Sivuilla kielen piirteen lyhyt kuvaus, tyypillinen esimerkki ja sen kommentit sekä lisätiedot
- Hyviä ja parannettavia esimerkkejä, parempi versio voimassa olevasta säädöksestä tai muokausehdotus
- Tekeillä esimerkkien muokkausta videolla
- Voi lähettää omia esimerkkejä

www.kotus.fi/saadoscielenohjeita

Säädöskielen ohjeita

Säädöskieli ja saavutettavuus

- Viranomaisten verkkosivujen ja sähköisten palvelujen pitää olla saavutettavia.
- Saavutettavuus edellyttää hyvän kielenkäytön vaatimusten täyttämistä.
- Saavutettavuuteen on helpompi päästä, jos säädösten kieli lähenee yleiskieltä.

Säädöskielen ohjesivut

Säädöskielen ohjeita

Termit

Informaatorakenne

Pykälän otsikko

Määriteketjut

Tehden-, tehdessä- ja
vastaavat rakenteet

Kiilalauseet

Substantiivityyli

Pitkät virkkeet

Haitallisen tiivis ilmaisu

Selkeä tiivis ilmaisu

Säädösviittaukset

www.kotus.fi/saadoskielenohjeita

Säädöskielen ohjeita

Lyhyt ohje

Määriteketjut

Vältä pitkiä määriteketjuja. Ne erottavat usein toisistaan sanat, jotka esittävät lauseen pääasian, ja tuovat väliin sivuasioita. Näin ne hidastavat lauseen pääajatuksen ymmärtämistä.

Kielen piirteen kuvaus

Näin tunnistat määriteketjun:

- Määriteketju muodostuu, kun jonkin sanan edelle sijoitetaan monta sitä määrittävää sanaa.
- Yleiskielessä sanalla on yleensä vain yksi määrite, tavallisesti adjektiivi, esimerkiksi *odottamaton este*.
- Säädöskielessä määritteenä on usein partisiippi (*tarkoitettu, luovutettava*). Partisiipin edellä voi olla niin paljon siihen liittyviä sanoja, että ketju hankaloittaa lukemista.

Ohjeita tekstin muokkauksesta

Näin korvaat määriteketjun:

- Partisiippimuotoisen määritteen voi yleensä korvata *joka*-lauseella (*luovutettava tieto > tieto, joka luovutetaan*).
- Myös *jos*-lause voi olla mahdollinen.
- Partisiipista voi usein tehdä *joka*- tai *jos*-lauseen verbin (*luovutettava tieto > tieto luovutetaan*).

Esimerkki määriteketjusta

Alkuperäinen esimerkki

Muutostyön suorittava osakkeenomistaja vastaa yhtiölle ja toiselle osakkeenomistajalle ilmoituksen käsittelystä aiheutuvista tarpeellisista ja kohtuullisista **kustannuksista**.

Asunto-osakeyhtiölaki (luonnos), 2 luku, 3 §

Selkeämmin näin

Muutostyön suorittava osakkeenomistaja vastaa tarpeellisista ja kohtuullisista kustannuksista, **joita** ilmoituksen käsittelystä aiheutuu yhtiölle ja toiselle osakkeenomistajalle.

Muokkausehdotus

Syy muutokseen

- Sanalla *kustannuksista* on esimerkissä kymmenen määritettä. Tämä kymmenen sanan ketju erottaa kauas toisistaan verbin *vastaa* ja sen objektin *kustannuksista*, joka kertoo tekemisen kohteen.
- Sana *aiheutuvista* on verbin partisiippimuoto. Sellaisen voi korvata *joka*-lauseella, jossa verbinä on *aiheutuu*. Tämä lausemuoto on helpompi lukea, koska kaikki *aiheutua*-verbin määritteet eivät sivulauseessa ole verbin edellä, vaan osa on jäljessä.
- Määriteketjussa esitetyt asiat on helpompi lukea sivulauseena siksikin, että asia sivulauseessa on omana, lyhyempänä ja selvärajaisena jaksonaan.

Säädösohjesivut

Muuta huomattavaa

Määriteketjussa osien suhde voi hämärtyä eivätkä erilliset asiat erotu riittävästi toisistaan. Kun esimerkin määriteketju hajotetaan, saavat myös *kustannukset*-sanana muut, tärkeät määritteet *tarpeellinen ja kohtuullinen* enemmän huomiota.

Muutettuun esimerkkiin jää vielä yksi partisiippimäärite, *suorittava*. Siihenkin liittyy oma määrite: *muutostyön*. Tämänkin voisi muuttaa *joka*-lauseeksi, mutta kahden määritteen ketju on niin lyhyt, ettei se rasita muistia.

Kannattaa kuitenkin välttää monen määritteen kasautumista, sillä niissä sanotaan yleensä asia, joka ansaitsee oman lauseen tai virkkeen tullakseen selvästi ymmärretyksi.

[Lisää esimerkkejä määriteketjuista](#)

Säädösohjesivut

Esimerkki 2: Jos-lause määriteketjun tilalle

Lisäesimerkki
samasta
kielenpiirteestä

Alkuperäinen teksti

Viestintäviraston on päätöksellään **asetettava** huomattavan markkinavoiman yritykselle *kilpailun esteiden poistamiseksi tai kilpailun edistämiseksi tarvittavat 2 momentissa tarkoitetut **velvollisuudet**.*

Viestintämarkkinalaki (393/2003), 18 §

Selkeämpi rakenne

Viestintäviraston on päätöksellään **asetettava** huomattavan markkinavoiman yritykselle 2 momentissa tarkoitetut **velvollisuudet**, jos ne ovat tarpeen *kilpailun esteiden poistamiseksi tai kilpailun edistämiseksi.*

Viestintämarkkinalaki (1327/2007), 18 §

Missä ongelma?

- Määriteketju *velvollisuudet*-sanana edellä erottaa kauas toisistaan sanat *asetettava* ja *velvollisuudet*, jotka esittävät lauseen ydinsisällön. Ketjuun kuuluvat sanat on vasemmanpuoleisessa esimerkissä kursivoitu.
- Määriteketjussa on kymmenen sanaa ja kaksi partisiippiä, *tarvittavat* ja *tarkoitettut*.

Miten se on ratkaistu?

- Osa määriteketjusta on siirretty *jos*-lauseeseen. Partisiippi *tarvittavat* kertoo, että kysymys on ehdosta. Olisi mahdollista käyttää myös *joka*-lauseetta, mutta silloin jää pääteltäväksi, että on kyse velvollisuuksien asettamisen ehdosta.
- Lyhyempi määriteketju *2 momentissa tarkoitetut* on jätetty ennalleen.

Säädösohjesivut

Esimerkki hyvästä termistä

Hyvä esimerkki

perkaamo

Tässä laissa tarkoitetaan:

--

22) *perkaamalla* elintarvikelaissa tarkoitettua elintarvikehuoneistoa, jossa perataan kaloja;

Eläintautilaki (441/2013), 3 §

Perustelu

- Uusi, raikas, sanakirjasanana esiintymätön johdos.
- Yksinkertainen ilmaus, jota voi muun muassa taivuttaa helposti.
- Termi hyödyntää *perata*-verbin merkitystä: tekopaikan nimi luo merkitysyhteyden kantaverbiin.